

Professionele masters: onmisbaar voor sociaal werk op solide basis

Landelijk Overleg masters hsao, januari 2015

Inleiding

Het wordt tijd voor sociaal werk op solide basis, constateerde de Gezondheidsraad in haar advies (2014). Die solide basis wordt gevormd door een goed functionerend, zichzelf in stand houdend systeem voor kennisontwikkeling, kenniscirculatie en kennisimplementatie voor het bevorderen van een hoogwaardige beroepsuitoefening (p. 13). Dit is des te meer van belang nu het sociale stelsel fundamenteel verandert en gemeenten met ingang van 2015 verantwoordelijk zijn voor de maatschappelijke ondersteuning van kwetsbare burgers. Dit leidt tot onderlinge verschillen tussen gemeenten en de kans op kennisfragmentatie wordt vergroot. Maar belangrijker is nog dat de inhoudelijke verandering van het sociale beleid vraagt om een integrale, samenhangende sociaal werk praktijk die zowel effectief is als efficiënt, want er wordt ook bezuinigd. Ook de verkenningscommissie hoger sociaal agogisch onderwijs (hsao) benadrukt in haar rapport “Meer van Waarde” (2014) in dat kader het belang van een hoge kwaliteit van de beroepsuitoefening.

Praktijkverbetering door gebruik van kennis

Ondanks de stappen die sinds de invoering van de Wmo in 2007 al zijn gezet, o.a. door de Wmo-werkplaatsen, wordt de kwaliteit van het sociaal werk nog onvoldoende gezien en blijft zij achter bij maatschappelijke verwachtingen. Eens te meer wordt duidelijk dat het probleem vooral zit in zichtbaarheid en profilering van sociaal werk en bij het ontsluiten en breed benutten van (bestaande en nieuwe) kennis in de praktijk.

Het proces van kennisbenutting stukt vaak bij lokale implementatie van kennis en effectieve interventies in de praktijk (Boendemaker, 2011). Practice based en evidence based kennis is versnipperd, onvoldoende robuust, niet makkelijk vindbaar en draagt onvoldoende bij aan een sterke en door sociaal werkers gedeelde body of knowledge and skills. Een sterk fundament is nodig om belangrijke sociale vraagstukken te kunnen tackelen, zoals de vraag om meer participatie en inclusie, het terugdringen van verkokerde zorg en het omgaan met complexe (multi)problematiek. Een belangrijke vraag is dan ook hoe praktijkgericht onderzoek en de impact daarvan in het sociale domein versterkt kunnen worden.

Verbindende schakel

Juist nu is er dus een behoefte aan professional-onderzoekers, ervaren sociale professionals die een masteropleiding gevolgd hebben. Zij kunnen de verbindende schakel zijn in het kennissysteem. Masteropgeleide sociale professionals leggen de verbinding tussen onderzoek en de praktijk, stimuleren dat impliciete kennis van hen zelf en vakgenoten ontsloten wordt en vervullen een belangrijke rol in innovatie en kennis circulatie (Gezondheidsraad, 2014, p. 59). Die professional-onderzoekers leiden de hogescholen op in hun professionele masteropleidingen!

De instroom in deze professionele masteropleidingen kent echter maar een bescheiden groei (Berg, Pelt & Lumanauw, 2013). Het werkveld is terughoudend, stelt weinig vragen en investeert weinig in doorontwikkeling van hun professionals naar masterniveau. Van een duidelijke plaats voor afgestudeerden professional masters is in het functiegebouw nog nauwelijks sprake. Terwijl de meerwaarde voor de sociale professionals en hun organisaties er zeker is. De sociale professional ontwikkelt de competenties, om in samenwerking met collega's en organisatie en in afstemming op de behoeften van cliënten en het beleid, complexe vraagstukken op te lossen waar het werkveld mee geconfronteerd wordt. Hiervoor hoeven dus geen dure externe adviesbureaus aangesteld te worden. Bovendien resulteert dat (vaak al tijdens de opleiding) in een concrete en

duurzame verbetering van de uitvoering van de hulp- en dienstverlening, die daardoor tot meer resultaat leidt voor burgers en cliënten. Of dat nu gaat om blended hulpverlening in de jeugdzorg, het bevorderen van sociale inclusie in de wijk of het betrekken van het sociale netwerk bij verslaafde cliënten.

Kennelijk is deze meerwaarde in het werkveld, maar ook in het onderwijsveld nog onvoldoende zichtbaar of bekend. Illustratief in dat kader is dat in een bekende studiekeuzegids zoals Elsevier Beste Studies, de masteropleidingen van hogescholen nog niet worden meegenomen. Dat kan zijn omdat professionele masters een relatief nieuw fenomeen zijn en bacheloropleidingen de corebusiness van hogescholen vormen. Het betekent in ieder geval dat professionele masteropleidingen en hun afgestudeerden beter over het voetlicht gebracht moeten worden! Want ondanks de verschillen tussen de masteropleidingen, die in het hoger sociaal agogisch domein (hsao) worden aangeboden, is er wel degelijk sprake van een sterke, gezamenlijke identiteit. Een identiteit die in de kern bestaat uit vijf kenmerken.

Gezamenlijke identiteit

1. De master combineert werken en leren

Professionele masteropleidingen zijn veelal tweejarige deeltijdopleidingen waarin de wisselwerking tussen onderwijs, onderzoek en praktijk gedurende de hele studie centraal staat. De verbinding met het werkveld en de beroepspraktijk is direct en sterk: studenten die de masteropleiding volgen zijn ook als professional in het werkveld werkzaam. Vragen, problemen en dilemma's uit de praktijk worden direct ingebracht in de opleiding (onderwijs en onderzoek) en nieuw verworven kennis en theorieën worden meteen in relatie gebracht tot die praktijkvragen.

2. De master leidt op tot generalist: vakkennis gecombineerd met generieke competenties

In de masteropleiding wordt de vakkennis van studenten actief ingezet en uitgebreid door academische vaardigheden zoals analyseren, conceptualiseren en onderzoeken te koppelen aan een actueel praktijkvraagstuk. Zij leren daarvoor relevante internationale literatuur beoordelen en

gebruiken. Zo verbreden en verdiepen zij hun vakkennis én generieke competenties.

Werkgevers blijken veel waarde te hechten aan juist die combinatie van vakkennis en generieke competenties (ROA, 2014). Om in de woorden te spreken van de verkenningcommissie hoger sociaal agogisch onderwijs (2014): in de bachelor opleiding maakt de student een brede start, kiest vervolgens voor een specialisatie in een bepaalde richting en doorontwikkeling in een bepaalde werksoort. Daarna vindt in de masteropleiding weer 'verbreding' plaats. Die verbreding kent twee belangrijke componenten: praktijkonderzoek en verbinding.

3. De master stimuleert praktijkonderzoek

Studenten doen praktijkgericht onderzoek in de organisatie waar zij werkzaam zijn en in afstemming met hun organisatie, collega-professionals en cliënten. In het geval dat een eigen werkring ontbreekt, kan dat ook bij een externe opdrachtgever in het sociaal werk zijn. Zij leren, net als aan een universitaire opleiding, systematisch en wetenschappelijk verantwoord onderzoek te doen. Niet zozeer onderzoek gericht op theorievorming, maar op het ontwikkelen van handelingskennis die nodig is voor het oplossen van een praktijkvraagstuk. Bij de masteropleidingen zijn lectoren en hun lectoraten nauw betrokken waardoor studenten ook profiteren van door hen geboden onderwijs en van de onderzoeken die in dat kader worden verricht.

4. De master zorgt voor verbinding

Het gaat niet zozeer om het verminderen van handelingsverlegenheid van de individuele professional in relatie tot de cliënt. Het gaat om handelingsvaardigheid waarvoor overstijgend denken is vereist. Sociaal werk is bij uitstek een collectieve praktijk waarin samengewerkt wordt met verschillende professionals, disciplines, organisaties, burgers en vrijwilligers. Dit vraagt om goed kunnen samenwerken en afstemmen, juist omdat er veelal geen eenduidige vraag en geen eenduidig aanbod is en doelen en waarden in het sociale domein politiek en maatschappelijk conjunctuurgevoelig zijn. (Spierts, 2005). Regievoeren is dan ook een competentie die aan bod komt in de masteropleidingen. De masteropgeleide professional of professional-onderzoeker, kan vanuit meervoudig perspectief (professional, cliënt/burger, organisatie en

beleid) naar een vraagstuk kijken, kan het gemeenschappelijk belang daarin vaststellen en onderlinge samenwerking bevorderen.

5. De master zorgt voor praktijkontwikkeling

Een praktijkvraagstuk wordt ingebracht vanuit de organisatie, de professionals zelf of cliënten/burgers en komt vaak voort uit (eerdere genoemde) beleidsontwikkelingen. Juist deze beleidsontwikkelingen vragen om ander handelen (transformaties), zoals het inzetten en activeren van de eigen kracht van burgers en handen en voeten geven aan beleidsambities als één gezin, één plan, één regisseur. Daarvoor is grondige kennis nodig, weten *hoe* je als professionals nieuw beleid vorm kunt geven en handelingsverlegenheid om kunt zetten in handelingsvaardigheid.

Conclusie

De master richt zich op doorontwikkeling en verdere professionalisering

Juist vanwege de combinatie leren en werken en vanwege de beroeps- en onderzoeksgerichtheid van professionele masteropleidingen, bieden zij sociale professionals een passende manier om gericht te werken aan zowel hun eigen professionele ontwikkeling als aan professionalisering van de beroepspraktijk. Hiermee passen zij prima bij het leven lang leren en vormen zij een gerichte manier om het aantal volwassen aan het hoger onderwijs te vergroten, zoals de commissie Rinnooij Kan (2014) bepleit.

Kortom: professionele masters leiden professional-onderzoekers op die de kloof tussen praktijk, beleid en kennis kunnen dichten. Zo dragen zij bij aan de solide basis voor kwaliteitsverbetering in het sociale domein. Juist nu, in deze periode van transitie, is investeren in het volgen van een professionele masteropleiding een logische keus! Wij nodigen het werkveld en gemeenten dan ook van harte uit om hierover met ons in gesprek te gaan.

*Namens het Landelijk Overleg masters hsao,
Mariël van Pelt
(coördinator Master Social Work,
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen)*

Literatuur

Berg, M. van, Pelt, M. van, Lumanauw-van Ommen, J. (2013). *Het belang van professional masteropleidingen*. Factsheet voor jaarcongres Vereniging Hogescholen. Den Haag: Landelijk Overleg masters hsao

Boendermaker, L. (2011) *Implementeren is reflecteren. Evidence based werken en de implementatie van interventies in de jeugdzorg*. Lectorale rede. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Commissie 'Flexibel Hoger Onderwijs voor Werkenden' (2014). *Flexibel hoger onderwijs voor volwassenen*. Den Haag: Rijksoverheid.

Gezondheidsraad (2014). *Sociaal werk op solide basis*. Den Haag: Gezondheidsraad .

ROA. Presentatie arbeidsmarktontwikkelingen in relatie tot afgestudeerden van professionele masteropleidingen. Gegeven op 30 september 2014 aan de HAN.

Spierts, M.J.S. (2005). Een 'derde weg' voor de sociaal culturele professies. *Sociale interventie (14)* 1, 13-21.

Verkenningcommissie Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs (2014). *Meer van waarde. Kwaliteitsimpuls en ontwikkelrichting van het hoger sociaal agogisch onderwijs*. Den Haag: Vereniging Hogescholen.